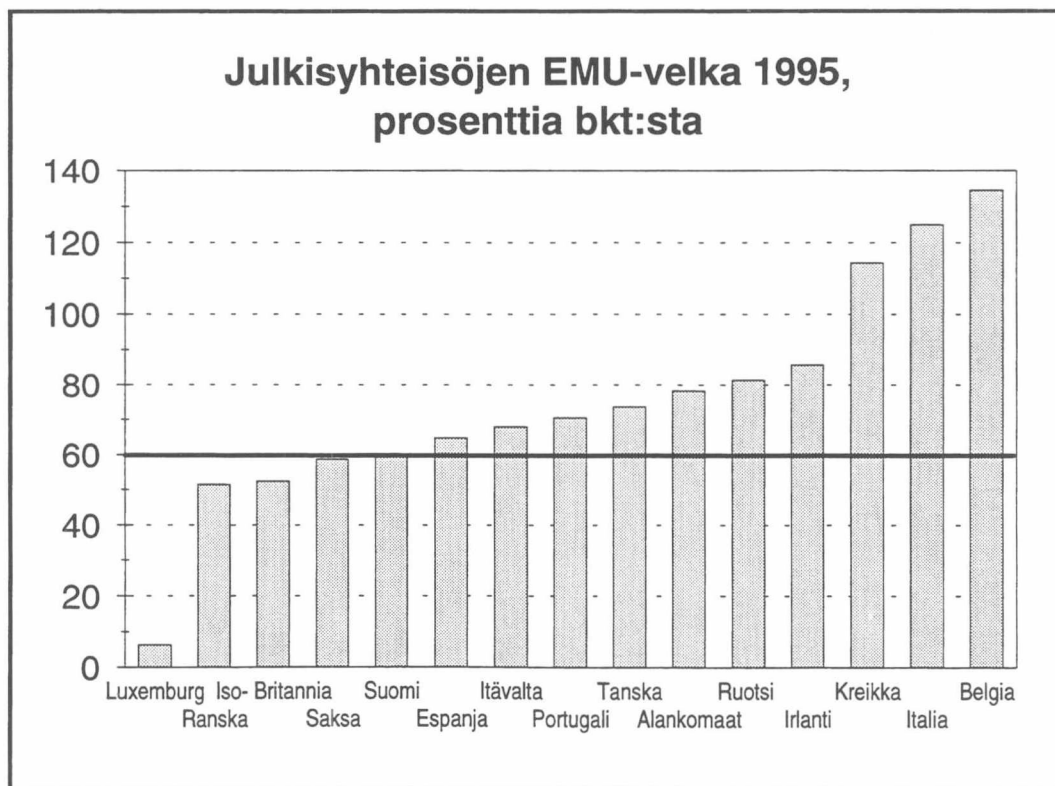

Julkisyhteisöjen alijäämä ja bruttovelka EMU-kriteerien mukaisina

1.3. 1996

Tilastokeskus on koonnut EU:n komissiolle tilastotiedot, joita käytetään arvioitaessa jäsenmaiden julkisen talouden kuntoa sekä maiden kelpoisuutta Euroopan talous- ja rahaliiton III-vaiheeseen. Tässä julkaisussa esitetään tuoreiden tilastotietojen ohella lukujen laadintaperiaatteita sekä valtiontalouden alijäämän, nettoluotonannon ja velan muutoksen keskinäiset yhteydet pääpiirteissään.

Valtiovarainministeriö laatii raporttiin sisältyvät ennusteet kuluva vuodesta.

Julkisyhteisöjen velka alle EMU-kriteerin

Julkisyhteisöjen bruttovelka muille sektoreille oli viime vuoden lopussa Suomessa 328 mrd mk eli 59,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuoden 1994 lopussa tuo osuus oli tarkistettujen tietojen mukaan lähes samansuuruinen eli 59,5 prosenttia. Euroopan talous- ja rahaliiton EMU:n lähentymiskriteerin mukaan osuus ei saisi ylittää 60 prosenttia.

Vaikka valtio otti viime vuonna lisää velkaa lähes 55 mrd markkaa, julkisyhteisöjen EMU-velka kasvoi vain 25 mrd markkaa. Tämä johtuu mm. siitä, että muut julkisyhteisöt pienensivät velkaansa. Kuntien velkakanta väheni ennakkotietojen mukaan noin kahdella miljardilla markalla ja myös sosiaaliturvarahastojen vähäinen velka pieneni.

Markan vahvistuminen alensi velkakantaa yli kuudella miljardilla markalla. Valtion velasta oli

vielä vuoden 1995 lopussa lähes puolet valuuttamääräistä velkaa, vaikka sen osuus valtiontalouden kokonaisvelasta pieneni vuodessa 9 prosenttiyksiköä.

EMU-velka mittaa julkisyhteisöjen velkaa muille sektoreille ja ulkomaille. Kokonaisvelasta vähennetään siten julkisen sektorin sisäiset velat. Erityisesti työeläkelaitokset, jotka luetaan sosiaaliturvarahastoihin ja siten julkiseen sektoriin, ovat lainanneet varojaan valtiolle ja kunnille. Viime vuoden lopussa jo kolmasosa (67 mrd mk) työeläkelaitosten rahoitusvaroista oli lainassa valtiolle ja kunnille. Tästä yli neljä viidesosaa oli sijoituksia valtion joukkovelkakirjoihin. Vuoden 1995 aikana työeläkelaitokset luotottivat muuta julkista sektoria 22 mrd lisämarkalla.

Rahoitusaliijäämä pieneni hieman

Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu rahoitusaliijäämä (nettoluotonotto) oli viime vuonna 5,6 prosenttia BKT:sta. Euroopan talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerin mukaan osuus ei saisi ylittää kolmea prosenttia. Valtio oli voimakkaasti rahoitusaliijäämäi-

nen kun taas kuntasektorille kertyi ylijäämää jo kolmatta vuotta peräkkäin. Sosiaaliturvarahastot ja erityisesti työeläkelaitokset keräsivät lähes 20 mrd markan ylijäämän, jolla ne luotottivat muita sektoreita.

Taulukko 1. Rahoitusylijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto, prosenttia BKT:sta

	1992	1993	1994*	1995*
Valtio	-7,6	-11,2	-11,4	-9,8
Kunnat	-0,8	0,4	1,3	0,7
Sosiaaliturvarahastot	2,6	2,8	3,8	3,6
Yhteensä	-5,9	-8,0	-6,3	-5,6

* = ennakkotieto

Raportointi

Vuoden 1992 alussa allekirjoitetun Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EU:n jäsenmaat pyrkivät välttämään liiallisia julkisyhteisöjen alijäämiä. Sopimuksen liitteessä on määritelty referenssiarvot julkisyhteisöjen suunnitelluille ja todellisille budjettialijäämille ja julkiselle velalle osuutena BKT:sta, sekä näiden käsitteiden sisältö.

EU:n komissiolle toimitettavassa raportissa kuvataan kunkin jäsenmaan valtion budjetin ali- / ylijäämä-käsitteen ja kansantalouden tilinpidon mukaisen nettoluotonannon yhteys. Lisäksi raportissa esitetään koko julkisyhteisöt-sektorin nettoluotonannon ja bruttovelan muutoksen väliset linkit ja velkakanta. Budjettialijäämä kuvataan kussa-

kin maassa noudatettavan käytännön mukaisena kun taas nettoluotonannon on oltava ESA:n¹ mukainen ja siten periaatteessa yhtenäinen kaikissa jäsenmaissa.

EMU-kriteerinä käytettävää velkakäsitettä ei ole täsmällisesti määritelty ESA:ssa. Myös instituutio-naalisista olosuhteista johtuen tietosisällöt poikkeavat maittain. Raportoinnissa syntyvät tiedot ovat kuitenkin vertailukelpoisimpia julkisen talouden tilan kuvaajia. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että laadintaperiaatteet, luokitukset ja muu sisältö sekä aikataulut lukujen tuottamiselle on määritelty EU:n laissa (EC-asetus 3605/93).

Käsitteet ja menetelmät

Julkisyhteisöt -sektori

ESA:n mukaiseen julkiseen sektoriin eli julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, osavaltiohallinto, paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Suomessa julkisyhteisöihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Sektorikäsite on sama sekä nettoluotonantoa että velkaa tilastoitaessa.

Suomessa valtiosektori koostuu valtion budjettitaloudesta (ilman liikelaitoksia) ja budjetin ulkopuolisista rahastoista.

Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Suomessa julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä ovat perusturvaa toteuttavat yksiköt kuten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat sekä lakisääteistä tai siihen rinnastettavaa vapaaehtoista työeläkevakuutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat sekä julkiset laitokset (esim. Kuntien eläkevakuutus).

Budjettialijäämä ja nettoluotonanto

Komission kanssa tehdyn sopimuksen mukaan budjettialijäämällä tarkoitetaan Suomessa valtiontalouden **kassalaskelman mukaista nettorahoitustar-**

vetta.² Käsite kattaa sekä budjettitalouden että rahastot. Se lasketaan kaikkien valtion tulojen ja menojen erotuksena ennen lainanottoa ja kuoletuksia.

¹ European System of Integrated Economic Accounts, 1978, EU:n jäsenmaissa noudatettava taloustilastojen laadintaa ohjaava manuaali, johon alijäämän ja velan tilastointi pääosin perustuu.

² Tietoja nettorahoitustarpeesta julkaistaan mm. valtiovarainministeriön Kansantalouden kehitysarvio-julkaisussa sekä Tilastokeskuksen Tilastokatsauksia-sarjassa.

Taulukko 2. Valtion nettoluotonannon laskeminen valtiontalouden nettorahoitustarpeesta, mrd mk

	1994*	1995*
A. Valtiontalouden nettorahoitustarve	-64,9	-64,2
Lainananto (-)	-8,3	-8,3
Osakkeiden ja osuuksien hankinta (-)	-8,6	-9,2
Finanssisijoitukset yhteensä (-)	-16,9	-17,5
Saadut lainojen takaisinmaksut (+)	7,3	7,4
Osakkeiden myynti, muut rahoitustaloustoimet (+)	0,6	1,3
B.1. Rahoitustaloustoimet yhteensä, netto (+/-)	-9,1	-8,8
B.2. Muut oikaisuerät, netto (+/-)	2,2	-1,3
B. Oikaisuerät yhteensä (vähennetään)	-6,9	-10,0
A-B Valtion nettoluotonanto	-58,0	-54,2

Nettorahoitustarpeesta päästään kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusaliijäämään eli **nettoluotonantoon/-ottoon** useiden oikaisuerien kautta. Nettoluotonantoon/-ottoon eivät saa vaikuttaa tilinpidon rahoitustaloustoimia (saatavien ja velkojen muutoksia) edustavat erät kuten lainananto, saadut lainojen takaisinmaksut tai muut finanssisijoitukset.

Satunnaisempia oikaisueriä ovat valtion velkaan liittyvät emissio- ja kurssivoitot tai -tappiot sekä vaikkapa verotuksen viivästymisestä aiheutuneet verotulojen oikaisut. Sektorirajauksesta johtuen yrityssektoriin luettavien liikelaitosten tulot ja me-

not nettoutetaan laskelmista (tosin valtion liikelaitoksista enää murto-osa kuuluu budjettitalouteen). Valtionavut kunnille kirjataan kuntasektorin tietojen perusteella, mistä aiheutuu kirjauseroa budjetin lukuihin nähden. Eroa kassalaskelmaan aiheutuu myös tilinpidon käyttämästä suoriteperusteesta johtuen.

Taulukosta nähdään, että tilinpidon mukaista alijäämää pienentää kumpanakin vuonna eniten se, ettei finanssisijoituksia lueta valtion menoihin. Tällaisia sijoituksia olivat esimerkiksi vuonna -95 budjetista maksetut pankkitukisijoitukset, noin 8.5 mrd markkaa.

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto ja velan muutos

Julkisyhteisöjen EMU-velkaan ja sen muutokseen vaikuttaa nettoluotonannon ohella myös moni muu tekijä. Taulukossa 3. niistä on kuvattu tärkeimmät:

Annettujen lainojen kanta (B.1.) pieneni molempina vuosina lähinnä siksi, että työeläkevarojen takaisinlainaus oli vaimeaa.

Taulukko 3. EMU-velan muutokseen vaikuttavat tekijät vuosina 1994 ja 1995, mrd mk

	1994*	1995*
A. Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-32,1	-30,7
B.1. Lainananto, netto (plus-merkki= lainananto on nettomääräisesti pienentynyt)	9,6	7,3
B.2. Osakkeiden hankinta	-7,9	-9,6
B.3. Muiden rahoitusvarojen nettolisäys	-29,8	-22,9
B.4. Sisäisten velkojen lisäys	18,2	22,0
B.5. Valuuttakurssivaikutus	18,8	6,3
B.6. Muut tekijät	-3,2	2,9
C. Velan muutos (miinus-merkki kuvaa velan kasvua)	-26,4	-24,7

Osakesijoituksiksi luokiteltavia pääomasijoituksia (B.2.) julkisyhteisöt tekivät vuonna 1995 ennakkotietojen mukaan noin 10 mrd markalla. Luku koostuu pääosin ns. pankkituesta. Muiden rahoitus-

varojen¹ nettolisäykseen (B.3.) vaikutti vuonna 1995 erityisesti sosiaaliturvarahastojen hallussa olevien joukkovelkakirjojen lisääntyminen 20 mrd markalla.

Sisäisten velkojen sulautus

EMU-velkaa tilastotaessa kuvauksen kohteena on ainoastaan yhteenlaskettu julkinen velka kansantalouden muille sektoreille ja ulkomaille.

Lainanotto julkisen sektorin sisältä on molempina tarkasteluvuosina merkittävästi lieventänyt

EMU-velan kasvua (taulukko 3, B.4.). Tärkein julkisen sektorin sisäinen luotottaja on ollut työeläkelaitokset -sektori, jonka varoja on lainattu muille julkisyhteisöille vuoden 1995 lopun ennakkotietojen mukaan 67 mrd mk.

Valuuttakurssivaikutus

Julkisyhteisöistä valuuttamääräistä velkaa on lähinnä valtiolla. Valtion valuuttamääräisen velan osuus

EMU-velasta on 53 prosenttia. Markan vahvistuminen pienensi velkaa viime vuonna yli 6 mrd markalla.

Muut velkaan vaikuttavat tekijät

Velanottoa lisääviä tai vähentäviä tekijöitä voivat olla myös mm. siirtosaamisten ja -velkojen muutok-

set, kauppaluotot, joukkovelkakirjojen emissiovoitot tai -tappiot ja luottotappiot.

Velkakanta vaateittain

EMU-velkaan luetaan julkisyhteisöjen muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit (valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset, sijoitus-

todistukset, yritystodistukset), muut lyhytaikaiset lainat (käytetty shekkitililuotto, vekselit) sekä valtion metallirahavastuu.

Taulukko 4. Suomen EMU-velka vaateittain, mmk

	1992	1993	1994*	1995*
Käteisraha	1447	1788	1806	1882
Lyhytaikaiset arvopaperit	15734	24733	29524	31859
Joukkovelkakirjalainat	148422	217527	237860	259619
Muut lyhytaikaiset lainat	109	35	30	30
Muut keskipitkä- ja pitkäaikaiset lainat	32360	32317	33608	34173
Velka yhteensä	198072	276400	302828	327563
Velka, prosenttia BKT:sta	41,5	57,3	59,5	59,4

¹ Muihin rahoitusvaroihin luetaan tässä käteisraha, talletukset, sijoitukset lyhytaikaisiin arvopapereihin ja joukkovelkakirjalainoihin.

Taulukko 5. EMU-velka 31.12. , prosenttia BKT:sta

	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Alankomaat	78,8	78,8	79,6	81,3	78,0	78,4
Belgia	130,9	130,3	131,1	137,5	135,0	134,4
Espanja	45,1	45,8	48,4	60,4	63,0	64,8
Irlanti	96,5	96,7	94,3	97,4	91,1	85,9
Iso- Britannia	..	35,7	41,9	48,6	50,1	52,5
Italia	97,9	101,3	108,4	119,4	125,4	124,9
Itävalta	58,3	58,6	58,3	63,0	65,2	68,0
Kreikka	82,6	85,4	91,6	114,5	113,0	114,4
Luxemburg	4,6	4,1	5,1	6,3	5,9	6,3
Portugali	68,6	70,2	62,4	67,2	69,4	70,5
Ranska	35,4	35,8	39,6	45,3	48,4	51,5
Ruotsi	43,5	53,0	67,1	76,2	79,7	81,4
Saksa	43,8	41,5	44,1	48,2	50,2	58,8
Suomi	14,5	23,0	41,5	57,3	59,5	59,4
Tanska	59,6	64,6	69,0	80,3	75,6	73,6
Painottamaton keskiarvo	..	61,7	65,5	73,5	74,0	75,0

Lähteet: Suomi: Raportti I/96 komissiolle;
muut maat: EU:n komissio

Taulukko 6. Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto, prosenttia BKT:sta

	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Alankomaat	-5,1	-2,9	-3,9	-3,2	-3,2	-3,1
Belgia	-5,8	-6,7	-7,1	-6,7	-5,3	-4,5
Espanja	-4,1	-4,9	-4,2	-7,5	-6,6	-5,9
Irlanti	-2,3	-2,2	-2,4	-2,4	-2,1	-2,7
Iso- Britannia	-1,5	-2,6	-6,1	-7,8	-6,8	-5,1
Italia	-10,9	-10,2	-9,5	-9,6	-9,0	-7,4
Itävalta	-2,2	-2,4	-2,0	-4,1	-4,4	-5,5
Kreikka	-14,0	-11,4	-11,7	-12,1	-11,4	-9,3
Luxemburg	4,9	1,9	0,8	1,8	2,2	0,4
Portugali	-5,5	-6,6	-3,3	-7,1	-5,8	-5,4
Ranska	-1,6	-2,2	-4,0	-6,1	-6,0	-5,0
Ruotsi	4,2	-1,1	-7,8	-13,4	-10,4	-7,0
Saksa	-2,1	-3,3	-2,8	-3,5	-2,6	-2,9
Suomi	5,4	-1,5	-5,9	-8,0	-6,3	-5,6
Tanska	-1,5	-2,1	-2,9	-4,5	-3,8	-2,0
Painottamaton keskiarvo	-2,8	-3,9	-4,9	-6,3	-5,4	-4,7

Lähteet: Suomi: Raportti I/96 komissiolle;
muut maat: EU:n komissio

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Julkinen talous 1996:4
Offentlig ekonomi
Public Economy

Tiedustelut – Förfrågningar – Inquiries:

Risto Suomela
Paula Koistinen-Jokiniemi
(90) 17 341

Lainattaessa lähteeksi on mainittava Tilastokeskus.

Julkisyyhteisöjen EMU-alijäämä 1995*, prosenttia bkt:sta

